

ՊԱՆՏՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԻ
ԱՂԳԱՅԻՆ ՊԱՅԻՄԱՐՔԱՐՁՆԻ

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻ

ԱՂԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ԸՆԾՈՒՄ 1878 ԱՄԻՆ

ՆԻՍ Է

25 ՕԳՈՍՏՈՍ 1878

ԻՐԱՎՈՆՆԵՑ ԵՒ ՊԱՐՏԻ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ Մ. ՏՆՏԵՍԵԱՆ
— 1878 —

ԴԻԻԱՆՔ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ՄԱՅՐ ԳԻՒԱՆ

Սահման փառս Արամեան	Ս. Ա. 1-2-3-4
Տիրոջն էֆէնախ Կուսուֆեան	Բ. 1
Յովհաննէս էֆէնախ Նուրեան	Գ. 1
Համարանն էֆէնախ Ս. Սլամանեան	Ա. Ա. 1-2-3-4-5
Մարտի էֆէնախ Մելիքեան	Բ. 1
Աստի էֆէնախ Տէրոյնց	Գ. 1

ՉԼՈՂՀԱՍՈՒԹԵԱՆ ԳԻՒԱՆ

Մատթէոս Կաթողոսոս Խզմիրեան	Ա. 1-2-3-4-5
Ներսէս փարղապետ Արամեան	
Աննեքերիմ էֆէնախ Մանուկեան	

ԴԱՍՏԻԱՆԱԿԻՒԹԵԱՆ ԳԻՒԱՆ

Խորէն Սրբաբարոս Նուր-պէյ	Ա. 1-2-3-4
Գեորգ էֆէնախ Աստուխան	
Գեորգ էֆէնախ Աբխարանեան	

ԿԱՂՈՒԱՅՈՅ ԳԻՒԱՆ

Յովհաննէս էֆէնախ Կառան	Ա. 1-2-3-4
Մինաս էֆէնախ Գարսամանեան	
Պոզոս էֆէնախ Յամակոյեան	

ՅԱՆՄԱՐԼԻՍԻՍԻԱՆ ԳԻՒԱՆ

Կարապետ էֆէնախ Շահապոյեան	Ա. 1-2-3-4
Յարութիւն էֆէնախ Մելիքիմ-գուլի	
Սահման էֆէնախ Քափաղան	

ՀԱՍՍՍԻՍԻՍԻՍԻԱՆ ԳԻՒԱՆ

Առաքել էֆէնախ Արսուլ-Տէրրի	Ա. 1-2-3-4
Մատթէոս էֆէնախ Անթրանեան	
Յակոբ էֆէնախ Արշակ	

ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ԳԻՒԱՆ

Կարապետ Կաթողոսոս Ընթրեան	Ա. 1-2-3-4
Թադէոս էֆէնախ Պէկեան	
Սահակ Ապրո էֆէնախ	

ՆԱԽՉԵՆՈՒԹԵԱՆ ԳԻՒԱՆ

Յովհաննէս էֆէնախ Պոյաճեան	Ա. 1-2-3-4
Սիրոյն էֆէնախ Կառան	
Տօթեր ֆելտարանեան էֆէնախ	

ԻՍՐԱԳԻՍԻՍԻԱՆ ԳԻՒԱՆ

Թարութիւն էֆէնախ Նորասանեան	Ա. 1-2-3-4
Աստ էֆէնախ Տէրոյնց	
Գարիշէն էֆէնախ Գրայնեան	

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ԲԱՅՈՒՄ 1878 ԱՄԻՆ

ՆԻՍ Է

25 ՕԳՈՍՏՈՍ 1878

ՆԱԽԱԳԱՀ. — Տէր Մատթէոս Կաթողոսոս (առժամեայ կարգեալ)
 ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — Տիրոջն էֆէնախ Կուսուֆեան (Բ. Ատենապետ)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈՒԵԱՆՔ

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆՔ		ԵՆԻՔ-Է-
(Ա. Վ. Ի. Ճ. Ա. Կ.)		
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒԵԱՆՔ	Գ. 1-2-3-4-5	41 Զարեհ Գեորգի
ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՔ	Կէրէլի Է-1-2-3-4-5	42 Միրոյն Քիւրքեթիւսեան
1 Խորէն Արքեպ. Նար Պէյ Բ Պ		43 Պոզոս յամակոյեան Բ
2 Կարապետ Երոս Սերոբեան Բ	21 Գրիգոր Պէրայեան Բ Պ	44 Սեպուհ Մազսուտեան Բ 6
3 Մատթէոս Խզմիրեան	22 Գեորգ Ստիվարանեան Բ 2	
4 Անթրանիս Վ. Արսիլեան Բ	23 Խաչիկ Մանկասարեան Բ Պ	45 Թադէոս Պէկեան
5 Գարեգին Բ թաթարեան	24 Կարապետ Աղարոյմանեան	46 Մինոս Յէլիկեան
6 Եղնիկ Բ Արսաղունի Բ Պ	25 Համարձ. Մազսուլեան	47 Գարրիշէն Գրայնեան Բ 6
7 Խորէն Բ Կիրոյեանց Բ Պ	26 Մինաս Գաթամանեան	48 Սահման Արշակեան Բ Պ
8 Հմայեակ Բ Գրայնեան Բ	27 Յովհաննէս Պոյաճեան Բ	
9 Յովհաննէս Բ Փաթապետ	28 Մէլքայեան Տրքի Բ 2	Խ-Է-Է-Է-Է-Է Ա. Կ-Է-Է-Է
10 Ներսէս Բ Արշակեան	29 Պոզոս Պառնասեան Բ 2	49 Մինոս Պառնասեան Բ 2
11 Պոզոս Բ Խոյստեան	30 Մարգրիտ Աղարէզեան Բ 2	50 Պոզոս Թորոսեան Բ
12 Արստիս. Բ Մարտիկեան Բ 2	31 Սահակ Ապրո Բ 6	51 Նիկողոս Արամանեան
13 Գեորգ Բ Արքեպ. Նի Բ	32 Սեփեքերիմ Մանուկեան Բ	52 Տրքատ Փաթապետ
14 Գրիգոր Բ Աճէմեան	33 Փէշարմանեան Տրքի Բ Պ	
15 Խորէն Բ Փէշարմանեան	34 Բարթոլի Գիւրքեթիւսեան Բ 2	(Գ. Վ. Ի. Ճ. Ա. Կ.)
16 Յարութիւն Բ Սերոբեան Բ	35 Յովակիմ Յէնէրճեան Բ 2	ԲԷՔ-Է-Գ-Է-Է-Է-Է-Է
17 Յովհաննէս Բ Մելիքեան Բ Պ	36 Աստի Տէրոյնց Բ	35 Արիկ Ունեան
18 Ստիվան Բ Ստեփանեան Բ	37 Գեորգ Ապտուլահեան Բ 2	34 Գրիգոր Արիֆիճեան Բ 2
19 Սահակ Բ Տ. Սարգսեան Բ		35 Մարտիրոս Յ Տրքի Բ
	(Բ. Վ. Ի. Ճ. Ա. Կ.)	36 Միրոյն Մատթէոսեան Բ
	Պէշիւն-Է	37 Նասան Քաթապետ Բ
		38 Սահման Խոյստեան
Բ Բացակայութիւն առաջին	38 Անթրանիկ Կրճիկեան Բ	39 Տէրիմար Երոսեան Բ 2
Բ 2 Բացակայութիւն երկրորդ	39 Անթրան Խոյստանեան Բ 2	40 Խոյստ Զարեհեան Բ 2
Բ 3 Բացակայութիւն երրորդ	40 Բարսեղ Հարմանեան	

(Ե՝ ՎԻՃԱԿ)

81	Յարութեն Նորատունկ.	բ
82	Գրկոր Մարկոսեան	բ 5
Միջ-գէ-ւ		
83	Ախթան Պէշիբեան	115
84	Աւետիս Քոլոլեան	բ 2
85	Եղիազար Մեղիբեան	բ 8
86	Մինաս Չափնաֆեան	բ 2
87	Յակոբ Քաղպեան	բ
88	Յակոբ Ամասեան	բ
89	Նազարէթ Շահպաղեան	բ
90	Յարութիւն Թիւլեան	բ
91	Յակոբ Արշակ	բ
92		բ
93		բ
94		բ
(Դ՝ ՎԻՃԱԿ)		
Ղառչանեան Լ Իճարէյ		
95	Յովհաննէս Իսաեան	բ
96	Ստեփան Պէշիբեան	բ
97	Ռէթէոս Պէշիբեան	բ
98	Արմեն Միքայէլեան Վախճ	բ
99	Սարգիս Արրահամեան	բ
100		բ
101		բ
102		բ
103		բ
104		բ
105		բ
106		բ
107		բ
108		բ
109		բ
110		բ
111		բ
112		բ
113		բ
114		բ

115	Ն-ճ-ւ
116	Ն-ճ-ւ
117	Սեպուհեան
118	Սեպուհեան
119	Սեպուհեան
120	Սեպուհեան
121	Ստեփան Փափաղեան
122	Նշան Գարապաղեան
123	Սեպուհեան
124	Սեպուհեան
125	Սեպուհեան
126	Սեպուհեան
127	Սեպուհեան
128	Սեպուհեան
129	Սեպուհեան
130	Սեպուհեան
131	Սեպուհեան
132	Սեպուհեան
133	Սեպուհեան
134	Սեպուհեան
135	Սեպուհեան
136	Սեպուհեան
137	Սեպուհեան
138	Սեպուհեան
139	Սեպուհեան
140	Սեպուհեան

Օ Ր Ա Կ Ա Ր Գ

Ա. Տեղեկագիր Համարակալութեան դիւանի՝ Պատրիարքարանի պաշտօնակալաց ամսականի խնդրոյն վրայ :
 Բ. Տեղեկագիր Դատարակալութեան դիւանի, դպրոցական նոր տրոց հաստատութեան համար

ԱՅԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

I.

Ատեանը բացուեցաւ ժամն 7 1/2 ին ի Ներկայութեան 28 երեսփոխանաց, որոց վերջին թիւը յանդեցաւ 41-ի :
 Ամեն Ս. Պատրիարք Հօր բացակայութեան պատճառաւ՝ Տ. Մատթէոս եպիսկոպոս Եղիբեան՝ Ժողովին հրահրանօք առժամեայ կերպով նախագահեց այսօրուան նիստին :

Ընդունելութիւն Ատենագրութեան Ե. Նստի
 Ատենագրութիւն ի դիտողութիւն հրահրեց զերեսփոխաններն՝ Ե. Նստի ատենագրութեան վրայ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵՆՆ Բ. ԷՑ.— Այս նիստն 5 շաբաթ վերջն եղաւ. ինչ էր արդեօք պատճառը :

Պէ. ԿԵԱՆ Թ. ԷՑ.— Էջ 67 և սինակ Բ. Արրազան Պատրիարքի ճառը կարգացուած միջոցին՝ երբ սա՛ խօսքերը կարտասանուէին՝ « Եւ սակայն ո՛ւր է կորուստը, ո՛ւր է այնքան աշխատութեանց և ջանից ապարդիւն մնալը, ո՛ւր է անյաջողութիւնը, ո՛ւր է դժբաղդութիւնը, ո՛ւր յուսահատութիւն, վաստն զի՛ առաջին անգամ Հայոց ազգին անունըն անցաւ հանդիսաւոր դաշնադրութեանց մէջ, այդ է կորուստը, վասն զի՛ այդ դաշնադրութեամբ հարստահարութեանէ ազատեցան Հայերն, այդ է դժբաղդու-

ՂԱԶԱՐՈՍԵՆՆ Բ. ԷՑ.— Ինչպէս գիտէք, ատեանին փառան միջոցին կառավարիչ Ատենագրութիւնը կորուհէ յաջորդ նստին գումարակալ օրը. այսպէս եղաւ նաեւ վերջին նստին, և որչափեցաւ 3 շաբաթէն գումարակալ Վրդ. Քրիստոստուր Էֆէնաի, ներկայ չլիք այն միջոցին և չգիտէք, բայց ներկայ եղողները գիտեն :

քերն՝ որուն վրայ Նորին Արքայազնութիւնը քուէ առաջարկած էր : և ես ալ նոյն օրն իմ խօսքս եզրակացնելով ըսի որ Արքայանին առաջարկած քուէն պէտք է տանք : Ահա ճիշդ մեր քուէն ալ Արքայանին արտասանած նոյն բառերուն վրայ էր :

ՊԵՒԽՈՒՆ Թ. ԷՖ. — Պէտք է գիտնալ որ նոյն օրը Արքայանին կողմէ կարդացուած ճառն երկար էր : որուն մէջ Մէրէզմ — Վուլի Էֆէնտի ահնարկած խօսքերէն զատ շատ մը ուրիշ խօսքեր ալ կան : Մինչդեռ Մերէզմ — Վուլի Էֆէնտին կըսէ թէ Արքայանին պահանջած քուէն էր մեր տուածը, անդին կը տեսնենք որ Ատենապետ փաշան շատ ետըր քուէարկութեան ֆերմու մը ներկայացուցեր է : Ես դարձեալ կըսեմ թէ մեր տուած քուէն ուրիշ բան չէր, բայց եթէ սա՛ թէ՛ Հայկական խնդիր ըսուածը Պատրիարքին հընարածը չէ :

ՁԱՅՆԵՐ. — Բաւական է : քուէ : քուէ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Այդ ամենն իբր մասնաւոր կարծիք կարձանագրուին, և չեն կորնար ջնջել կամ այլայլել ժողովին որոշումն : որ արձանագրուած է ատենագրութեան մէջ. եթէ որոշումը սրբագրել կարկ լինի, պէտք է այդ մասին գրաւոր առաջարկութիւն մը գայ, խնդիր ըլլայ, օրակարգն անցնի և վիճաբանութեան դրուի. Հիմա խնդիրը փակուած է. Ե. նստի ատենագրութիւնը քուէի պիտի դնեմ :

Շատ այնմ քուէի դրուեցաւ Ե. նստի ատենագրութիւնն, որ 2 քուէի դէմ մեծամասնութեամբ ընդունուեցաւ ժողովէն :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Վերջին ատենագրութիւնն ո՛ւր է. ինչու չէ հասած :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Վերջին նստի ատենագրութիւնը թէ եւ ժամանակին խմբագրուած և տարան տրուած է. բայց դժբաղ-

դարար տարանը չէ կրցած հասցնել դրամարկներուն հիւանդութեան պատճառաւ. եթէ կուզէք՝ ձեռագիրը հոս է, կարդանք, և եթէ չէք ուզեր, կսպասենք յաջորդ նստին՝ որ տպեալը վաւերացուի :

Արջուեցաւ սպասել յաջորդ նստին :

2.

ՏԵՎԵԿԱՂԻՐ Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԻՔ ՀՕՐ

Արքայան Պատրիարք Հօր մատուցած յետագայ տեղեկագիրը կարդացուեցաւ :

Վսեմաշուք Ատենապետ Էֆէնտի ԱԶԳ. Ժողովոյ :

Ազգ. ժողովոյը ընտրութեամբ ամսոյս Աին կազմուած նոր Քաղ. ժողովոյ անդամներէն՝ մեր առաջին հրաւերին պատասխանեցին միայն՝

- 1. Աթիմարածեան Գէորգ Էֆէնտի
- 2. Ալ. քսանեան Մատթէոս »
- 3. Պէլլիկեան Ստեփան »
- 4. Գըլըճեան Գէորգ »

և մնացեալ 10էն 8ը անձնական դրամաց պատճառաւ հրաժարականին զրկեցին. իսկ 2ը Ֆրէնկեան Մկրտիչ և Գրիգորեան Ուրբէն Էֆէնտիներն բողոքովն անպատասխանի թողուցին մեր հրաւերն :

Այսու ամենայնիւ մեք հրաժարելոց և ոչ մէկին հրաժարականը չընդունելով վերըստին 2 անգամ հրաւեր կարդացինք, իրենց այդ ասիրութեան կոչում ընկելով՝ որ այսպիսի ժամանակի մէջ ժողովականութեան պաշտօնը թափուր չթողուն, սակայն վերջապէս մեր երրորդ հրաւերին վրայ ներկայացան և ընդունեցին ազգասիրարար իրենց պաշտօնը վերողորեալ Աէն զատ նաեւ՝

- 5. Հազարեան կարապետ Էֆէնտի
- 6. Չօպանեան Յակոբ »
- 7. Ղազարոսեան Սահակ »

իսկ մնացեալներէն մեր վերջին հրաւերին

պատասխանեցին Գարակէօզեան և Աւմուշկէրոան Էֆ. ներն միայն՝ պնդելով իրենց հրաժարականին վրայ, և լուսթիւն պահեցին՝ Տօթէօր Ասիայէլեան Էֆէնտի
Հալաճեան Բարսեղ »
Մանուկեան Անեքերիմ »
Ֆրէնկեան Մկրտիչ »
Գրիգորեան Ռուբէն »

Այս միճակին մէջ նորընտիր Քաղ. ժողովը չր կրնայով իր կազմակերպութիւնն ոտանալ և դիւանը կազմել. հարկ կը դատիմ Ազգ. ժողովոյը տեղեկագրել ՚ի սարտուպատշաճ տնօրէնութիւն :

25 Օգոստ. Մնամ աղօթարար
ի պատրիարքարանի Հայոց Պ. Կ. Ն. ԵՐՄԷՍ
Կ. Պօլիս ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Նորնտիր Քաղ. ժողովոյ 14 անդամներէն 7 ընդունած են, իսկ մնացեալ 7 հրաժարած են՝ կրտէ Ս. Պատրիարքը, և այս մասին տնօրէնութիւն կիսեղըէ Խօսք ուղղները կհրաւիրեմ որ խօսին :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Կառաջարկեմ որ հրաժարականները կարդացուին :

Ատենաղպիր Էֆէնտին կարդաց հեռու ետը հրաժարագրերը :

ԱՔԵՆԱՊԱՏԻԱ ԱՐՔԱՂԱՆ ՀԱՅՐ.

Պատիւ ունեցոյ ստանալու ամսոյս 19 թուական Ձեր Արքայազնութեան պատուական նամակը, որոյ պարունակութեանը վերահասու եղայ :

Յաւ է ինձ յայտնել թէ՛ այս միջոցս ունեցած գրադմանցս շատութեան պատճառաւ, հակառակ Ձեր Արքայազնութեան կրկին հրաւերածոց, չպիտի կրնամ ընդունիլ և ըստ արձանարկ վարել այն փափուկ պաշտօնը առ որ կըչէք զիս :

Աստի խնդրելով որ այս մասին ներ-

գամիս գտնուիք և հրաժարականս ընդունելից հայցելով, մնամ

22 Օգոստ. 1878 Ձերդ Արքայազնութեան Պօլիս խնամարհ ծառայ Գ. Գ. Էֆէնտի

ԱՎԵՆԱՊԱՏԻԱ ԱՐՔԱՂԱՆ ՀԱՅՐ

Արքայազնութեանդ Օգոստ. 15 թիւ նամակն ստանալով, յիշեցի անցեալ նամակները. և անոնց տուած պատասխաններս, յիշեցի կրտեմ, որովհետև նոյն նամակներուն և պատասխաններու մէջ, հրաժարականի կատմանը ինչ պատճառներ որ կային, նոյնը կը մնան, և սխտի մնան. այսինքն սոյն պաշտօնին ի խղճէ իմ անբաւականութիւնս, և անկարողութիւնս :

Աստի դարձեալ Արքայան Հայր այս երկրորդ և վերջին անգամ ապահանջելով Ձեր Արքայազնութեան ներողամտութեանը, խոստացուցի հրաժարիմ Քաղ. ժողովոյ անդամակցութենէ, տեղի տալով քան զիս արձանագրուածին, մողթելով յաջողութիւն, և հայցելով Ձեր շնորհաբեր օրհնութիւնը :

Մնամ Ձեր բարձր Արքայազնութեան ամենախնամարհ ծառայ
22 Օգոստ. 1878 Տէլերտն Կիսթիլերտնեան
Կ. Պօլիս

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Հակիրճ բացատրութիւն մը տամ. 14 անդամներէն 7 ընդունելէ ետեւ, մնացեալ 7ին մէջէն երկուքը միայն՝ այն է՝ Գարակէօզեան և Աւմուշկէրոան Էֆէնտիները պնդեր են իրենց հրաժարականին վրայ. իսկ միւս 5ը՝ լուսթիւն պահեցին եւ : Այս լուսթիւնը գտցել հաստատութիւն ըլլայ. ինձ մնայ չէ՛ ստանք նորէն հրաւիրելու է, և ժողովոյս մէջէն ալ իրենց մտերիմ գտնուողները համոզելու են զիրենք՝ որ հրաժարականին ետ ասեն :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Այս յարգաբեկու եւք գտնուցի որ հրաժարուէ՛ ետ կրնան. բայց սխալ ամայն ընդունելներուն

տը դիտել տալ որ ժողովն ինք միայն իրաւունք ունի ժողովականի մը հրատարականն ընդունելու կամ մերժելու . ուստի երբ Սըրբաղանին ցանկ բերելու յանձնարարութիւն ընէ, Սըրբաղանն ինք մերժած կամ ընդունած պիտի ըլլայ հրատարականները : Այս կէտը պէտք է ուշադրութեան առնուի և ըստ այնմ յանձնարարութիւն լինի Սըրբաղանին :

ՔԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Ժողովը կրնայ այդ արտօնութիւնը տալ Սըրբաղանին՝ հրատարականներն ընդունելու և մերժելու :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. Արդէն երկու հրատարական կայ, որ բացարձակ են . եթէ ժողովն ուզէ, կրնանք այժմէն քուէի դնել զանոնք :

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊԻՍ. — Յանկ պատրաստելու յանձնարարութիւնը հրատարականները ընդունելը չնշանակէր . քանի որ ցանկին հետ հրատարականներն ալ հոս պիտի գան, վերջին որոշումը ժողովն ինք պիտի ընէ : Ուստի յաջորդ նստին հրատարականաց ամենուն վրայ մէկանց պէտք եղած տնօրէնութիւնը կրնայ ըլլալ :

ԶԱՅՆԵՐ. — Շա՛տ լաւ :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կառաջարկեմ որ ժողովը հրատարակող վրայ իր վստահութիւնը յայտնելով հանդերձ յանձնարարէ Ս. Պատրիարքին յորդորել զանոնք՝ որ ընդունին իրենց պաշտօնը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Այո՛, ժողովը վստահ ըլլալով այն անձանց վրայ կփախարի որ ընդունին իրենց պաշտօնը, բայց մինչեւ յաջորդ նիստ՝ անոնցմէ որոնք որ չընդունին, անոնց տեղ նոր ընտրութիւն կատարուելու համար պէտք եղած ընտրելեաց ցանկն ալ բերելու է Ս. Պատրիարքը . . .

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — (Ը՛ք Ֆէ՛ք) Ե-

թէ հրատարակող վերջին թիւն ճի հասնի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Այո՛, և եթէ հրատարակող թիւը ճէն պակաս ըլլայ, այն ատեն Քաղ. ժողովը կրնայ անմիջապէս նիստ ընել և իր դիւանը կազմելով գործել :

ՔԱՓԱՄԱՃԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Իրաւ է որ ըստ սահմանադրութեան՝ Քաղ. ժողովոյ անդամներէն հրատարակող թիւը մինչեւ որ ճի չհասնի, նոր ընտրութիւնն չըլլար . սակայն պէտք է սա՛ալ ի նկատի առնուի որ եթէ հրատարակող մէկ հոգի ալ գտնուի և հրատարականը պատճառաբանեալ ըլլայ, մէկ հոգի է ըսելով հոս չրեբուիլ չըլլար, պէտք է անմիջապէս հոս բերել նոյն պատճառաբանեալ հրատարականը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ուրեմն քուէի պիտի դնեմ, «Ժողովն իր վստահութիւնը յայտնելով Քաղ. ժողովոյ անդամոց վրայ, կյաննէ Ս. Պատրիարքին՝ որ վերջին յորդոր մ՛կս ընէ հրատարակող, որպէս զի ազգասիրարար ընդունին իրենց պաշտօնը, [և եթէ վերջապէս հրատարակող թիւն ճի հասնի, անմիջապէս ատենապետաց դիւանին պատրաստել տալով պէտք եղած ընտրելեաց ցանկը բերէ ժողովոյս, իսկ եթէ հրատարակող թիւը ճէն պակաս ըլլայ, այն ատեն Քաղ. ժողովն անմիջապէս իր կազմակերպեալ սկսի ըստ օրինի իր պաշտօնը վարել :

Ժողովը ձեռամբարձ քուէով Ատենապետ էֆէնտի արտասանած վերոյիշեալ յանձնարարութեան ձեւն ամրողպէս ընդունեց միաձայնութեամբ :

3.

Տեղեկագիր Համարատուութեան

Նախորդ կրօն. ժողովոյ

Ատենապետ էֆէնտին յայտարարեց ժողովին որ նախորդ կրօն. ժողովոյ երկամ-

եայ շրջանի համարատուութեան տեղեկագիրը իր դիւանին կողմէ պաշտօնապէս մատուցուած է Մայր դիւանին, ինչպէս որ արգէն անոր տպեալ օրինակներն ալ ցրուած են երեսփոխանաց . և յաւելցուց որ ըստ օրինի զայն Ձեռնհասութեան դիւանին նախարանութեան յանձնել հարկ է :

Հետեւապէս որոշուեցաւ յշել Ձեռնհասութեան դիւանին :

4.

Տեղեկագիր Իրաւասութեան դիւանին

Յիշեալ դիւանին կողմէ մատուցեալ յետադոյ տեղեկագիրը կարդացուեցաւ .

Վսեմաշուք Ատենապետ էֆէնտի Ազգ. ժողովոյ .

Իրաւասութեան դիւանս ուշադրութեան առնելով կեդր. վարչութեան կրօն. և Քաղ. խառն ժողովոյ այն պաշտօնագիրը, որ կարեւոր, վանայ և Տիգրանակերտի գաւառաց հարստահարիչ քրթաց պատիժը տնօրինելու, և այն գաւառաց մէջ բարեկարգութիւնը մշտնջենաւորելու համար, Բ. Դրան յատուկ քննիչ որոշած և առ այս անձ մ՛ալ Ազգին կողմանէ երկիցս ուզած ըլլալը ծանուցանելով, Ազգ. ժողովոյդ Տնօրէնութեան կյաննէն էր ՚ի նախարանութիւն :

Արդ՝ դիւանս նկատելով՝ որ քրթաց կողմանէ կատարուած խժողութեան նկատմամբ առ Բ. Դրան մատուցուած բողոքներն ու գանդատներն իսպառ բառնալու համար քանիցս այսօրինակ քննիչներ ղրկուած և բնաւ օգուտ մը չէ տեսնուած :

Նկատելով՝ որ սոյն քննչաց պաշտօնն ալ նախորդաց պէս ապարդիւն մնալն ետքը երբ Պատրիարքարանի կողմանէ պաշտօնապէս լէկն ալ ղրկուի նոյն երեք գաւառաց հայ ժողովողեան բաղղը քրթաց վրէժխնդրու-

թեան մատնուելով՝ քան զուշիկն պիտի դառնայ, և

Նկատելով որ մօտ օրէն Հայաստանի ընդհանուր գաւառաց բարենորոգմանց գործագրութիւնն պիտի սկսուի անշուշտ, և տեւապէս կեդրակացնէ դիւանս թէ՛ ներկայ անորդ պարագայից մէջ ըստ պահանջման Բ. Դրան իրրեւ քննիչ Ազգին կողմանէ պաշտօնապէս մարդ որոշելն և Բ. Դրան որոշած քննիչներուն ընկերացնելն չունենար այն փափաքելի օգուտն, որուն անձկանօք սրտի կ'ըստպասէ Ազգը . և կառաջարկէ որ սոյն խընդիրն վարչութեան յղուի, որպէս զի ըստ այսմ հարկ եղածը տնօրինէ :

Տ Օգոստ. 1878 Ատենապետ
Իրաւասութեան դիւանի
Կարգէր Էդէփոզ
Սերժբեան

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Միայն ատենապետի ստորագրութիւնը կիրէ այդ տեղեկագիրն . ո՛ւր են միւս երկու անդամոց ստորագրութիւնները :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ուրիշ տեղեկագիր մ՛ալ կայ նոյն դիւանէն . այն ալ թող կարդացուի, ետքը կխօսինք :

5.

Դարձեալ Տեղեկագիր Իրաւասութեան դիւանին

Կարդացուեցաւ յետագայ տեղեկագիրըն ալ, որ նոյնպէս Իրաւասութեան դիւանին կողմէ մատուցուած էր :

Վսեմաշուք Ատենապետ էֆէնտի Ազգ. ժողովոյ .

Ազգային ժողովէդ դիւանիս ՚ի նախաքննութիւն յղեալ կեդր. վարչութեան կրօն. և Քաղ. խառն ժողովոյ, Խոսքիւզի Տէր Երեմիա քահանային տրուած օրացոյցի մենավաճառութեան նկատմամբ մէկ Տեղեկագիրը

ուչադրութեան առաւ դիւանս, և տեսնելով որ Տէր Երեմիա քահանայն իւրաքանչիւր տարի 8000 ղ տալու համար իւր գրաւոր և յատենի նախորդ կրօն. ժողովոյ հանդիսապէս տուած խոստումը դրժած է, տեսնելով որ այս պարագային մէջ ինքզինքն արդարացնելու փաստ չէ ունեցած բնաւ, ինչպէս յայտնի է Ազգ. վարչութեան կրօն. ժողովոյ կողմանէ ուղուած բացատրութեան տուած գրաւոր պատասխանէն, տեսնելով որ այլև այլ պատճառանքներով փախուստ կուտայ և կ'անսաստէ Ազգ. վարչութեան խառն ժողովոյ որոշման, և տեսնելով որ մենավաճառութեան սկզբունքը ըստ ինքեան հասարակաց շահուն և յառաջադիմութեան հիմնապէս վնասակար է, հետեւապէս կեղքակացնէ դիւանս:

Նախ ըստ որոշման կեղք. վարչութեան խառն ժողովոյ օրացոյցի մենավաճառք բարձուի, և երկրորդ, ամէն օրացոյց պատրաստող Ազգ. տարբանք և այլ Ազգայինք օրացոյցի եկեղեցական մասը կրօն. ժողովոյ վառերացնել տալէն ետքը հրատարակեն:

5 Օգոստ. 1878 Ատենապետ Իրաւասութեան Դիւանի Կարգաւոր Եղիշէան Սերժէան

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Իրաւասութեան Դիւանի սոյն երկու տեղեկագիրն ալ դիւանական թերութիւն ունին, ամբողջ անդամներէն ստորագրուած չըլլալուն, և որովհետեւ երկու տեղեկագիրն ալ այսօր չենք կրնար նկատողութեան առնուլ, զի ըստ կանոնի օրակարգը զիտի անցնին, ուստի կ'յղենք նոյն դիւանին՝ որ լրացնէ ստորագրութեան պակասները:

6.

Հրատարագիր Եղնիկ վարդապետի Եկեղեցական երեսփոխաններէն Եղնիկ վարդապետի յետագայ հրատարագիրը կարգացուեցաւ:

Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայրնախագահ Ազգ. Երեսփ. ժողովոյ.

Ընտրեալ 'ի Հոգեգումար ժողովոյ ընդհանուր եկեղեցականաց կոստանդնուպոլսոյ և անդամակից Պատկառելի ժողովոյդ կացեալ յերից ամաց հետէ՝ դամ այսօր հրատեչտ յԱզգային երեսփոխանութենէս մատուցանել Ամենապատիւ Սրբազանութեանդ՝ յառաջնորդութիւն կոչելով Հայոց Արարկերու 'ի Գաւառական երեսփոխանութենէն:

Վիշտ է իմ ընդ բաժանումնդ ընդ այդ, այլ ուր Աստուած կոչէ զիս և եկեղեցիս՝ զնամ սպաս հաւատացելոյ ժողովրդեանն տանիլ Հայաստանեայց, յասպարէզ համարձակ՝ յամբողջ զցանկութիւն սրտիս ամեւ և զխորհուրդս շահեկանս 'ի բարեկարգութիւն եկեղեցւոյ և 'ի յառաջադիմութիւն Ազգիս տարարողդ՝ 'ի բաղմարեղուն շնորհս Ամենասուրբ Հոգւոյն ասպաստան և յաղթս սրբանուէրս բարւոյ Հօրդ հոգեւորի:

Խաղաղութեամբ մնալք՝ Սրբազան Հայր, դուք և որք ընդ Ձեզ են երեսփոխանք Ազգիս անձնուէրք, տալով զկայսերն կայսեր և զԱստուծոյն Աստուծոյ:

Ամենապատիւ բարձու Սրբազանութեանդ ամենահնազանդ որդի Առաջնորդ Հայոց Արարկերու Եղնիկ վարդապետ Արարկէ

25 Օգոստ. 1878 կոստանդնուպոլիս

Ատենապետ Էֆէնտին սոյն հրատարագրոյն վրայ ի դիտողութիւն հրաւիրեց երեսփոխանները, և տեսնելով որ դիտողութիւն ընող չկայ, քուէի դրաւ զայն, որ ընդունուեցաւ ժողովէն միամայնութեամբ:

7.

Հրատարագիր Քափամաճեան Էֆէնտիի

Կալուածոց դիւանի անդամ Քափամաճեան Մինաս Էֆէնտիի յետագայ հրատարագիրը կարգացուեցաւ:

Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայրնախագահ Ազգ. ժողովոյ.

Խորին շնորհակալութիւնս յայտնելով Ազգ. պատկառելի ժողովոյ այն վստահութեան համար՝ որով պատուած է զիս Կալուածոց դիւանի անդամ ընտրելով:

Սակայն ինչ ինչ պատճառներով յիշեալ պաշտօնը վարելն ինձ անկարելի ըլլալուն՝ պարտք կը համարիմ հրատեչտ մատուցանել, խնդրելով որ ընդունել բարեհաճիք:

15 Օգոստ. 1878 մնամ Խորին յարգանք Ս. Գրգիւն

ԳՈՐԱԳԱՇ Ն. ԷՖ.— Թէ և Կալուածոց դիւանին անդամներէն մէկն ալ ասկէց առաջ հրատարած էր, բայց Ս. Պատրիարքին յանձնուեցաւ որ համոզէ, և լածիս նայելով համոզուած և իր պաշտօնն ընդունած է. այս ալ նմանապէս յանձնենք Ս. Պատրիարքին՝ որ համոզէ, որպէս զի դիւանն անգործ չկենայ և իրեն յղուած խնդիրները նայի:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Ուրիշ դիտողութիւն ընող կայ:

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ.— Սրբազանին յանձնելու խնդիր չէ. այս ժողովին վերաբերեալ է. ինչ ինչ պատճառներով կ'հրատարիմ կրտէ. պէտք է պատճառները բացատրէ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Եթէ ժողովը կուզէ, փոխանակ այսպիսի միջանկեալ խնդիրներով ինք ժամանակ վատնելու, թող յանձնէ Մայր դիւանին, որ Քափամաճեան Էֆէնտիի հրատարման պատճառը քննէ հասկնայ և դարձանն տնօրինէ:

Ժողովն ընդունեց և յանձնեց Մայր դիւանին՝ այս խնդիրը:

8.

Առաջարկութիւն 9 Երեսփոխանաց Յետագայ առաջարկութիւնն՝ որ 9 ե-

րեսփոխանաց ստորագրութեամբ մատուցեալ էր, կարդացուեցաւ:

Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայրնախագահ Ազգ. երեսփոխանական ժողովոյ և երեսփոխան Տեարք Հայոց.

Մասիս լրագրոյ 1878 օգոստ. 1 և 2157 թուահամար թերթին մէջ կարդացինք որ, Անգղիոյ արդարասէր կառավարութիւնը Պուլլարիոյ մէջ խլամաց կըրած այլ և այլ շարիքները տեղեկարբելով՝ նախ Անգղիոյ խորհրդարանին, և ապա Պէրլինի տէրութեանց խորհրդարան հաղորդեր է, և նա ալ քննութեան համար մայրաքաղաքիս դեսպաններէն մասնաժողով մը կազմելով զրկեր է 'ի Հոռոպ, զայս լսելով իբր զգայուն մարդ և իբր բնակակից ժողովուրդ, արդարասիրութիւնը մինչև իսկ իշխանութիւն ունեցող ազգի մը ժողովրդեան հարցատահարութիւնքը բառնալոյ համար մարդասիրական ամէն ջանք և դործողութիւն 'ի դործ կ'ածէ:

Մի և նոյն թերթին մէջ վանէն գրուած 12 յունիս 1878 թուագիր նամակ մ'ալ կարդացինք, որոյ պարունակութիւնը սոսկալի անգթութեանց տեսարան մը կը բանայ մեր առջև, յորում չհանդուրժէր մարդ տեսնել, թէ Հայոց կրած դարաւոր հարստահարութիւնքը վերջերս՝ և օր քան զօր այն աստիճան շատցած են, ու կը շատնան, որ ժամէ 'ի ժամ արիւն՝ մահ և ամեն տեսակ նողկալի շարիք աղատօրէն կը դործուին անտէր և անպաշտպան Հայաստանցոյն վրայ ճիշդ այնպէս, ինչպէս որ են անհովիւ խաչինք սովալուկ գայլերու ճանկին մէջ:

Տեա՛րք Հայոց .

Հարուածը այնչափ խիստ , վերքն այնչափ ցաւալի , վիշտն այն աստիճան անմխիթար , և վերկունքն երկարածագե- լով այնքան անյուստալի եղաւ , որ ահա՛ չանբարաստիկ Հայաստանցիին ուր ուրեմն հորոյէ քրթանալ , և զայս կը գուժէ մեզ Մասիս , Ազգ . երեսփոխանը :

Քրթանալ . . . ահա ատելի վայ- րաք և մարդաստոյնցեղի մը անուն , որ սարսուռ կրէրէ կաթիլ մը կենդանի ա- թիւն ունեցող Հայու , երբ լսէ թէ , Հայք քուրդ կըլլան . յայտարարութիւն մը , որ մեր Ազգին գոյութեան ջնջումը կը գուժէ , ահա՛ կորստեան ահարկու ժա- մը , յորում եթէ սակաւիկ մի եւս յա- մեմք , և դարձեալ յուսախտք , և ան- տէր և անպաշտպան գտնուիմք , բնական օրէնքը զմեզ պիտի գահավիժէ այն մա- հարոյր բարձունքէն , որու վրայ դարե- ըէ հետէ յեց 'ի խաչ' զգոյշ և հաւա- տարիմ' ապրելով միշտ գուժ , միշտ ար- դարութիւն , և միշտ իրաւունք հայրե- ցինք , և միշտ զմեզ ողորդող արտասուք և արիւն չգաղթեցան , և հարուածք չվերջացան :

Ինչո՞ւ ուրեմն այն դարաւոր հա- րբստահարութեանց համբերեցինք . ինչ արժէք ունին պատմութեամբ ապացուցե- եալ մեր անզուգական հաւատարմու- թիւնքը , ինչ արդիւնք ունեցան իրա- լացի՛ արդար և օրինաւոր բողոքնիս . եթէ վերջապէս 'ի բացարձակ հարկէ բնութեան պիտի հարկագրէինք օր մը բողոքական , ռուս ևն . և որ վատն է և մեղադրելի , պատուաւորը թողուլ , և այժմ՝ յետին անպատուութեամբ

քուրդ ըլլալ և այս կերպով միայն փոք- կութիւն յուսալ :

Ահա այս է ակնբերել , և անշուշտ եղած վտանգը . յորում եթէ այսօր Հա- յաստանի մէկ քաղաքը կը գտնուի , վաղն և հետզհետէ բոլոր քաղաքները կամայ ակամայ մի և նոյն չարաբաստու- թեան պիտի վիճակին :

Այս չարագոյժը զմեզ կապշեցնէ , և յերկրայութեան յերկրայութիւն կը մղէ . թէ արդեօք ինչո՞ւ համար է որ Անգղիան առանց կանխաւ պաշտօնական խտտումն տալու՝ կը յօժարի Պուլղա- րիոյ մէջ իսլամաց եղած հարստահարու- թիւնքը արդարութեամբ պաշտպանել , և Եւրոպական մեծ տէրութեանց երաշ- խաւորութեանը ներքեւ պաշտպանու- թիւն խոստացած թշուառ Հայաստանց- լոյն կրած անտանելի վիշտերուն տակա- լին անտարբեր , և անփոյթ կը կենայ : Զայս տեսնող որ մարդ չ'ապչիր , այս դառն վիճակին դատապարտեալ որ թշուառ ժողովուրդ չ'յուսահատիր , և կամ երբ 'ի գերեզման իջնես , այն տ- տեն քու իրաւունքներդ կը պաշտպան- ուին :

Տեա՛րք Հայոց

Մասիս լրագրի հրատարակած այս ազգակործան վտանգը Ազգիս գոյու- թեան ամբողջութիւնը հոգւով չափ հըր- կելու , և ըստ կարելոյն պաշտպանելու պարտաւոր ժողովիդ խորին ուշագրու- թեանք և ազգասիրական զգացմանք ներ- կայացնելով , յանուն Հայ ազգութեան կը խնդրեմք որ , քան զամեն խնդիր նա- խամեծար և ամենակարեւոր համարե- լով հաճիք նկատողութեան առնուլ այս

մեծ ու մահաբեր վտանգը , յորում կը գտնուի այսօր մեր անգղալիկ և արեւա- կից չարաբաստիկ Հայաստանցիին :

Խորին ակնածութեամբ մնամք Ամեն . Սրբազնութիւնդ և Պատկ . Ժողովուրդ : 1 Սոստ . 1878 Խոնարհ ծառայք Կ . Պօլիս

- Ա . Ծ . Վ . Ի . . . Ինչեւնց
Ս . Հ . Տեխնալ
Ե . Ետեխնալ
Մ . Գոգոննալ
Ա . Գոգոննալ
Ք . Գոգոննալ
Գ . Գոգոննալ
Հ . Գոգոննալ
Թ . Գոգոննալ

ԱՅԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ — Հարցում մ'ալ կոյ Ե- բասիօթեան մը կողմէ վարչութեան ուղղեալ որ քիչ շատ կհամաձայնի այս առաջարկու- թեան . հիմա այն ու պիտի կարդանք . բայց նախ՝ ասոր խօսքն ընենք : Դիւանս կկարծէ որ այս առաջարկութեանը պէտք է յղել վար- չութեան 'ի քննութիւն և ի տեղեկագրու- թիւն :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս . ԷՑ . — Կարծեմ թէ ա- ռանց մէկ երկու խօսք ընելու վարչութեան յղելով չլմնար . առաջարկութիւնը կըսէ թէ ինչո՞ւ համար Անգղիոյ կառավարութիւնը կը յօժարի Պուլղարիոյ մէջ իսլամաց եղած հա- րստահարութեանց խնդիրն արդարութեամբ պաշտպանել , և Եւրոպական մեծ տէրու- թեանց երաշխաւորութեանը ներքեւ պաշտ- օրանութիւն խոստացած թշուառ Հայաստանց- լոյն կրած անտանելի վիշտերուն տակաւին անտարբեր և անփոյթ կկենայ :

Ըստ իս' այս խնդիրը պէտք է նախապէս յղուի նախաքննիչ դիւաններէն որուն որ կը պատկանի . այդ դիւանը նայինք ինչ կըսէ և ինչ եզրակարգութիւն կրէր . այնուհետեւ կրնանք յղել վարչութեան եթէ պէտք ըլլայ :

ԱՅԵՆԱՊԵՏ ԷՑ . — Փափաղեան էֆէնտի՛ նախաքննիչ մեռնաւ դիւանին մեռց խըն- դիրն իմաստասիրել կառաջարկէ . կարծեմ՝ մեռնաւ դիւանը՝ Յարաբերութեան դիւանն է . եթէ յողովը կուզէ , անոր յղենք :

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս . ԷՑ . — Յարաբերութեան դիւանն անբաւական է այսպիսի մեծ խնդիր մը իմաստասիրելու . ըստ իս' ամենապետաց դիւանին պէտք է յղել :

ԱՅԵՆԱՊԵՏ ԷՑ . — Խնդիրը դաւառական ըլլալով՝ ըստ օրինի Յարաբերութեան դիւա- նին պէտք է յղուի , և անկէ գալէ ետեւ կրնայ յղուիլ Ատենապետաց դիւանին կամ ուրիշ ուր որ հարկ համարուի :

Այս միջոցին Ատենապետի էֆէնտին կա- նանադրութեան մէջ կարդաց նախաքննիչ Յ դիւանաց պաշտօնները մի առ մի :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք . ԷՑ . — Հարստահարու- թեանց խնդիր է այս , որ և ոչ մէկ դիւա- նին կյարմարի յղել . վասն զի ասկէ առաջ 2 անգամ հարստահարութեանց խնդիրը ներ- կայացած է այս յողովին , և 2 անգամուն ալ Յանձնաժողով դրուած է խնդիրն իմաս- տասիրելու և սերտելու համար : Այս ան- գամ ալ նոյնպէս յանձնաժողով կառաջար- կեմ :

ԱՅԵՆԱՊԵՏ ԷՑ . — Առաջարկութիւն ընող երեսփոխան էֆէնտիները Մասիս լրագրին օգոստ . 3ի թուոյն մէջ դաւառական նամակ մը կարդալով իմացեր են թէ հայերը կը քրթ- դանան . այս լրոյն վրայ իրենց ազգային զգացումը վիրաւորելով և կեր կրողքն : Զգիտենք թէ այս լրուրն ինչ աստիճան օտոյգ է . սուտ ալ կրնայ ըլլալ իրու ալ . անոր հա- մար ըսի թէ վարչութեան յղենք , որովս զի քննելով տեղեկութիւն տայ մեզ թէ մինչեւ ո՞ր աստիճան ստոյգ է այդ լրուրը . վասն զի ասանկ բաներն առանց պաշտօնական կեղ- բոնին 'զիմեալ իրրեւ օտոյգ ենթադրելով

մէկէն ի մէկ նկատողութեան առնել պատշաճութիւն չունի, ժողովին աւագորութիւնը գրգռելու համար նախ հարկ է կեդրոնէն ստուգել և յետոյ յանձնել որ դիւանին որ անկ է:

Հիմա մենք իբրև գաւառական խնդիր Յարաբերութեան դիւանին յղել ըսինք. դիտողութիւն եղու թէ հարստահարութեան խնդիր է և թէ միայն Յարաբերութեան դիւանին յանձնել բաւական չէ: Լաւ. եթէ ժողովն ուզէ, Չեռնհասութեան և Յարաբերութեան միացեալ դիւանաց յղենք այս խընդիրը:

Ժողովն հաւանեցաւ այս առաջարկութեան, և որոշուեցաւ Չեռնհասութեան և Յարաբերութեան միացեալ դիւանաց յղել խնդիրը:

Թ.

Հարցում Պէկեան էֆէնտիի

Ազգային երեսփոխան Պէկեան էֆէնտիի յետագայ հարցումը կարդացուեցաւ:

վսեմ. Ատենապետ Ազգ. ժողովոյ:

Կարդալով լրագրաց մէջ և ստուգելով թէ կարինի և չըջակայ գիւղորէից մեր ազգայինք ապահովութենէ զուրկ ինքզինքնին համարելով, հաւաքապէս ուրիշ երկիրներ դաղթելու կը պատրաստուին, և այս լուրը կարինի Գաւառական ժողովոյն կողմանէ Պատրիարքարանի հաղորդուեր և անմիջական դարման պահանջուեր է: Նկատելով որ այսպիսի գաղթականութիւն մը Ազգին համար յանհունս աղետալի է, և գաղթելով մեծ մասին կորստեանը պատճառ կըլլայ, կը հարցնեմք Ս. Պատրիարք

Պատրիարք Հօր և 'ի բացակայութեան նորին Բ. Սրբազնութեան կրօն. և Բաղ. ժողովոյ, թէ ինչ ազգու միջոց գործադրուեցաւ Պատրիարքարանի կողմանէ սոյն աղետից առաջին առնելու համար:

Սոյն հարցմանս պատասխանը անմիջապէս ընել անհրաժեշտ է, որպէս զի եթէ Պատրիարքարանի կողմանէ ձեռք առնուած միջոցները անբաւական համարին, Ազգ. ժողովը պէտք եղածը ազգովին տնօրինէ: Հետեւաբար կառավարկեմ որ ներկայ հարցմանս արմատ ստիպողականութիւն տրուելով, սոյն խնդիրը նկատողութեան առնուի այսօր յատենի Ազգ. ժողովոյ:

25 օգոստ. 1878 Ազգ. երեսփոխան
Ղալաթիա Թ. Պէկեան

ԱՏԵՆՊԵՏ ԷՖ.— Կտեսնէք որ սոյն հարցումն ոչ միայն Ս. Պատրիարքին, այլ և ի բացակայութեան նորա կրօն. և Բաղ. ժողովոց ուղղեալ է. Նորին Սրբազնութիւնը բացակայ է, և Բաղ. ժողովն ալ դեռ գոյութիւն չունի. կմնայ կրօն. ժողովն, որոյ ատենապետն եթէ ներկայ է, կհրաւիրեմ պատասխանել եթէ կուզէ:

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊԻՍ.— (Արեւ-դէր կրօն. շուշա) կրօն. ժողովն այդպիսի հեռագիր մը ստացած չէ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Ուրիմն Ս. Պատրիարքին յղել հարկ կըլլայ:

ՊԵԿԵԱՆ Թ. ԷՖ.— Գաղթականութեան պէս ծանր խնդիր մը ծագած և Պատրիարքարան հեռագիր եկած է, ինչպէս ամենքս ալ գիտենք. թէ և Բաղ. ժողով չկայ, բայց կրօն. ժողովն արդէն իր կազմութիւնը գաւառ

և սկսած է գործել. միթէ պէտք չէ որ կրօն. ժողովը գիտութիւն ունենար:

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊԻՍ.— Ասանկ պարագայի մէջ եթէ ժողով գումարելու ժամանակ չկայ, Ս. Պատրիարքն օրինօք արտօնութիւն ունի պէտք եղածն ի գործ դնել. արդէն ի գործ դրած ալ է, մասնաւորապէս դիտեմ, բայց պաշտօնապէս չեմ կրնար ըսել:

ՄԵԼԻՔԵԱՆ Մ. ԷՖ.— Այո, շեւսանաց այցելութեան զտցած է այս բանին համար:

ՊՐՈՇԱԿՆԵՐ ՊԵԿԵԱՆ ԷՖԷՆՏԻՍ.— Սոյն հարցումը յղել Ս. Պատրիարք Հօր ի տեղեկացրութիւն:

10.

Գարձեալ հարցում Պէկեան էֆէնտիի

Կարդացուեցաւ յետագայ հարցումն ալ որ նոյնպէս Պէկեան էֆէնտիի կողմէն մատուցուած էր:

վսեմ. Ատենապետ Ազգ. ժողովոյ:

Ազգային լրագրաց մէջ կարդացինք թէ Պատրիարքական նախկին փոխանորդարժ. Տ. Յ. Մկրեան Լոնտրայի և Մանչեսթըրի Հայոց հոգեւոր հովիւ անուանելով արդէն ճամբայ ելեր է իր պաշտօնատեղին երթալու համար:

Արդ՝ նկատելով որ Տէր Մկրեան Ազգ. երեսփոխան Փափաղեան Ստեփան էֆէնտիի կողմանէ իբրև կաշառակու և իբրև ազգին անտէրին դէմ զրկանք ընող ամբաստանուելով, Ազգ. ժողովոյս ժԱ. նստին մէջ գատաստանի տակ ընկաւ յատուկ յանձնախումբի մը առջեւ

գատուելու համար, նկատելով որ առարիէ մ' իվեր քննութեան եւ դատաստանին արդիւնքը Ազգ. ժողովին չբերուած ամբաստանելը պաշտօնով մեկնած է Կ. Պոլսէն, նկատելով որ այդպիսի տնօրէնութիւն մը թէ' Ազգ. ժողովին իրաւասութեանն ու արժանապատուութեանը կը հակառակի, և թէ' ժողովրդեան գոյթակղութիւն կը պատճառէ, կը հարցնեմք Ս. Պատրիարքին թէ Տ. Մկրեան Հօր դատաստանը աւարտելով մեկնած է, թէ' չաւարտած. եթէ աւարտելով մեկնած է, ինչ է արեւմտեան դատաստանին արդիւնքը. իսկ եթէ չաւարտելով մեկնած է, ինչ է արդեօք ատոր պատճառը:

1878 Օգոստ 25 Ազգ. երեսփոխան
Ղալաթիա Թ. Պէկեան

Ժողովն Ատենապետ էֆէնտիի առաջարկութեան վրայ՝ առանց դիտողութեան որոշեց սոյն հարցումն ալ յղել Ս. Պատրիարքին ի տեղեկագրութիւն:

11.

Ժողովրդական հանրագիր

Ատենապետ էֆէնտիին ծանոյց ժողովին թէ ժողովրդական հանրագիր մը մատուցուած է Մայր դիւանին, որոյ ստորագրութիւնները վաւերացեալ են Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղ. խորհրդէն, և տօմարագրեալ է ըստ օրինի ազգային դիւանատունէն: Եւ յաւելցուց թէ սոյն հանրագիրն ստորագրողները կրողքեն Ս. Փրկեան Ազգ. Հիւանդանոցի հոգաբարձութեան դէմ, յայտնելով թէ անտարբեր կը գտնուի հիւանդանոցին մէջ գործուած անբարոյականութեանց և յոռի մատակարարութեան մասին, և կպահանջեն որ Ազգ. ժողովն ինք

Ա. Մերժել դաստիարակութեան դիւանի տեղեկագրին եզրակացութիւնը :

Բ. Ազգային ուղղակի տուրքին հաւարեալ հասոյթէն հարիւրին 30 ք. յատկացնել դաստիարակութեան պիտոյից և այս մասը Ռուսումն. խորհրդոյ տրամադրութեանը տակ դնել :

Գ. Անվճար անձնատուրքով մը դնել, որ ուղղակի տրոց բաշխումն ու հաւարեմը հանձնաւորելու համար ծրագիր մը բերէ :

ՂԱՋՈՐՈՍԵԱՆ Բ. ԷՖ.— Փոփոցեան է՝ Ֆէնտի առաջարկութեան Ա. մասը կընդունիմ. այն է մերժել դաստիարակութեան դիւանի տեղեկագրին եզրակացութիւնը : Սակայն Բ. մասը չեմ ընդունիր այնպէս՝ ինչպէս նա կ'առաջարկէ. հերիք է որ Ազգային Ժողովը գումար մը սահմանէ դաստիարակութեան համար. կեդրոնական սնտուկը պարտաւոր է նոյն գումարը տալ և շտապը չկրնար ընել քանի որ Ազգային Ժողովէն որոշեալ է. իսկ ուղղակի տուրքին կամ ուրի հասոյթի մը այսքան կամ այնքան մասը տալ չկրնար ըլլալ. կարելի է որ ուղղակի տուրքէն այս տարի բան մը չգոյանար, և ուրիշ աղբիւրէ մը շատ բան կ'ոյանայ. միթէ Ժողովը միայն դաստիարակութեան պ'տքը պիտի հոգայ և Պատրիարքարանի պէտքերը զանց պիտի առնէ. միթէ կրնայ ըսել որ Պատրիարքին և պաշտօնէից ամսականը շտրուի, եւ սաքճիներուն հոգ ուստը շինուի, և դաստիարակութեան համար անպատճառ ստակ տրուի : Երբ Պիւտճէն գայ, Ժողովիս պարտքն է այս ամեն պէտքերը միանգամայն նկատողութեան առնուի. և եթէ աւելորդ ծախք մը կայ՝ զեղչել, և եթէ նոր սահմանաւոր մը կայ որոշել, իսկ զաւրով փոփոխեան է՝ Ֆէնտի առաջարկութեան Գ. մասին, որոց հասոյթն արդիւնաւորելու նպատակաւ յանձնաժողով դնելու անպարանքն աւելորդ է. եթէ կը հարձէ որ այդ պատճառաւ դաստիարակութեան ճիւղը կընստուի և ստակ չկրնար տրուի, ևս կերպիւսաւորեմ որ Ժողովը թող որոշէ գումարը, այս տարի ամսական հինգ հա-

զար դր յանտուկը կարող է տալ դաստիարակութեան համար :

Եզրակացնելով կրսեմ. նախ՝ սնտուկին պիւտճէն նայիմ, ուղղութեան կարօտ բան մը կայ նէ՝ շտիկնք, և ետքը դաստիարակութեան համար պէտք եղած գումարը սահմանենք :

ՄԵՆԻՔԵԱՆ Մ. ԷՖ.— Շատ իրաւունք ունի Ռուսումն. խորհուրդն երբ կըսէ թէ երբէք չէ եղած որ կեդրոնը օժանդակէ դաստիարակութեան ճիւղին. ևս սահմանադրութեան հաստատութեան ի վեր երբէք չտեսայ որ կեդր. սնտուկը այս կամ այն աղբատիկ թաղի վարժարանին օգնէ, ինչպէս կարամաղբ, ազգ. սահմանադրութիւնը : Շատ ուրախ եմ որ կրսեն թէ Պատրիարքարանի պարտքերը՝ եթէ եղած են. բակայն ո՞վ կրնայ երոշխաւորել թէ սնտուկին վիճակը միշտ այսպէս պիտի շարունակէ. ուստի կրնո՞ւնիմ դաստիարակութեան դիւանի տեղեկագրին եզրակացութիւնն, որ է նոր որոց եղանակ մը սահմանել դաստիարակութեան համար. այս կեդր. սնտուկն ա. վերլուծելով կընայ Պատրիարակութեան տագնապին : Երբ դաստիարակութեան համար առաջարկուած տուրքը չընդունելով ամսական գումար մը որոշենք յատկացնել կեդր. սնտուկին, ո՞վ կրնայ ըսել թէ այդ որոշեալ ամսականը միշտ կարող պիտի ըլլայ վճարել կեդր. սնտուկը, այնպիսի արտաքոյ կարգի պարագաներ կը պատահին՝ որ կեդր. սնտուկը չկրնար շարունակ վճարել դաստիարակութեան յատկացեալ գումարն, ինչպէս որ Քրիստոստուր է՝ Ֆէնտի ըսաւ. ո՞չ Պատրիարքի ամսականէն կրնաս կտրել, ոչ պաշտօնեաներէն և ոչ եասաքճիներէն :

ՄԵՆԻՔԵԱՆ Մ. ԷՖ.— Ստոյգ է որ Ռուսումն. խորհրդոյ առաջարկած նոր տուրքը կրնայ ազգային Ժողովը սահմանել, բայց պէտք է կանխաւ անոր օգտակարութեանը համոզուի. ևս մինչեւ հիմա եղած վիճարանութեան մէջ չտեսայ փոստ մը կամ լոյս մը որ

համոզէր զիս այս կէտին մէջ : Գաւով դաստիարակութեան օգնելու կէտին, եթէ այսօր անպատճառ լուծուած մը տալ կուզուի, մեք սկզմանք միայն կրնանք լուծել այս կէտը. եթէ պարագաներուն մէջ մտնենք, կարելի է խնդրոյն գոյնն ալ կ'փոխուի և մէջէն դիւրաւ չենք կրնար դուրս ելնել : Կրսուի թէ դաստիարակութեան դիւանի տեղեկագրին եզրակացութիւնը մերժենք, և ուղղակի տրոց հասոյթին մէկ մասը դաստիարակութեան յատկացնենք. մինչեւ հոս աղակ, բայց առկէ անդին չենք կրնար երթալ, որչինքն ալ չենք կրնար մեղի սակէ աւելի հեռուն երթալ և ըսել թէ տուրքին հարիւրին այսքանը կամ այնքանը պէտք է տալ. հերիք է որ որոշենք տրոց մէկ մասը յատկացնել դաստիարակութեան, և Արշուիթեան գրենք որ քանակութիւնն ու վճարման եղանակն ինք որոշէ և տեղեկագրէ մեզ. երբ այս տեղեկագիրը գայ, այն ատեն կրնանք պարագայից մէջ մտնել :

ՊԷԿԵԱՆ Թ. ԷՖ.— Եղած խօսքերէն այն պէս կհասկնամ թէ դաստիարակութեան դիւանի տեղեկագրին եզրակացութիւնը մեք չենք մերժեր սկզբունքով, զի սկզբունքը կընդունինք՝ բայց ոչ առանձին տուրքով. այլ կեդր. սնտուկին հասոյթից մէկ մասը յատկացնելով : Եթէ արդէն գտնուած հասոյթից մասն է որ պիտի յատկացուի դաստիարակութեան, հարկ կըլլայ մեզի անկ եղած մարմնոյն դիմել և ստուգել թէ մի՞ գուցէ այս կեդր. սնտուկին հաւաստակալութիւնը խանդարի քանի մը ամիս առաջ ներկայացուած պիւտճէին մէջ ապահովուած չէր սնտուկին վիճակը, իսկ Քրիստոստուր է՝ Ֆէնտին հիմա ըսաւ թէ ապահովուած է. թէ և իր խօսքին չհաւատալու պատճառ մը չունիմ, սակայն Վարչութեան ժողովները պէտք է ըսեն զայդ, որ մեզի համար պաշտօնական վերկայութիւն մը լինի :

ՍՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Սրդէն Մերժելմ— Դուրս է Ֆէնտի առաջարկութիւնը ձեր ըսածը կը շօտախօս ըսել է որ դուք ալ Պէկեան է՝ Ֆէն-

տի, կհամաձայնիր Մերժելմ— Դուրս է Ֆէնտի առաջարկութեան :

ՊԷԿԵԱՆ Թ. ԷՖ.— Ինչ էր անոր առաջարկութիւնը, լաւ մը չհասկցայ :

ՄԵՆԻՔԵԱՆ Մ. ԷՖ.— (Կրկնել էր Մերժելմ— Դուրս է Ֆէնտին) դաստիարակութեան համար յատուկ տուրք սահմանելու առաջարկը մերժել. կեդրոնական տրոց հասոյթէն դաստիարակութեան համար մաս մը յատկացնել, և գրել Ազգ. Վարչութեան՝ որ տեղեկագրէ մինչեւ յառաջիկայ նիստ՝ թէ ինչ չափով և ինչ ձեւով կարող է այս մասը յատկացնել :

ՍՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Կ'նայ փոփոխեան է՝ Ֆէնտի առաջարկութիւնն ալ լսել :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ.— Ես իմ առաջարկութիւնս կրարեփոխեմ սապէս :

- (Ե- Կ- Դ- Ե- Զ- Է- Ը)
1. Մերժել դաստիարակութեան դիւանի տեղեկագրին եզրակացութիւնը :
 2. Ազգային ուղղակի տուրքին հաւարեալ հասոյթէն մաս մը յատկացնել դաստիարակութեան պիտոյից, և այս մասը Ռուսումն. խորհրդոյ տրամադրութեանը տակ դնել :
 3. Իսկ այս մասին որքանութեան որոշումը Վարչութեան յանձնել :

ՄԵՆԻՔԵԱՆ Մ. ԷՖ.— Ըստ իս կը տկարանայ դաստիարակութեան խնդիրն այս կեդր. տուրքով. Ռուսումն. խորհրդոյ տրամադրութեանը տակ դնել հիմա չըլլար. թող Վարչութիւնը չափը և ձեւը ցոյց տայ. այն ատեն եթէ հարկ ըլլայ կըսենք, և չափող քիչ է, ձեռք է ձգել :

ՓԱՓԱՋԵԱՆ Ս. ԷՖ.— Թէ որ Ռուսումն. խորհուրդը չերթայ շնտի հասոյթին դուրս, և իր բաժինը չառնէ շիւանդանոցի հոգաբարձութեան պէս, շատ ետ կ'ընայ Ռուսումն. խորհրդին գործը :

ԱՅՆԱՊԵՏ ԷՑ — Կտեսները որ խնդրոյն վրայ խօսողներուն ամենուն կարծիքը հոն կուզայ կյանքի թէ Ուսումն. խորհրդոյ ստաջարկութիւնը սկզբամբ ընդունելի է, միայն թէ Դաստիարակութեան համար առանձին տուրք չսահմանուի:

ՄԷԼԻՔԵԱՆ Մ. ԷՑ — ռաջարկութեան տէրերը որ երեսփոխան են, ներկայ չեն, որպէս զի իրենց առաջարկութիւնը պաշտօրանեն: Իսկ երեսփոխաններէն շատերը մեկնած են, և դիւանով հանդերձ 24 հոգի մը ճացած ենք: Ես արդէն առանձին տուրք չըլտար ըսողներուն դէմ եմ:

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՑ — Բաց ի Մելիքեան էֆէնտիէն, 24 ենք. համրեցէք:

Այս միջոցին երեսփոխանը ոտք ելան. և Ատենապետ էֆէնտին զանոնք նստեցուց:

ԱՅՆԱՊԵՏ ԷՑ — Պէտք է գիտնալ որ Մէրեկմ — Գուլի էֆէնտի առաջարկած ծրարագիրը բարեփոխելով՝ մինչեւ մէկ աստիճան հաւանութիւն ստացած է. Փափաջեան էֆէնտին ալ համաձայնած է. ուստի անկաջուէր պիտի դնեմ. թէ որ 24 ձայնից միաբանութիւն գտնէ, որոշուիմ զաւերական է:

Չայս բանով ատենապետ էֆէնտին կարգաց հետեւեալը.

« Դաստիարակութեան դիւանի տեղեկագրին եզրակացութիւնը բարեփոխելով խորհրդը կորուչ: »

1. Արդային կեդր. տրոց հասոյթէն Դաստիարակութեան մաս մը յատկացնել, և այդ մասը որոշելու համար՝

2. Արդային վարչութեան գրեւ որ մինչեւ խորհրդոյ յառաջիկայ նիստն անմիջապէս տեղեկագրէ թէ ի՞նչ բանակութեամբ և ի՞նչ ձեւով կարող է այս մասը յատկացնել: »

Ատենապետ էֆէնտին հրուիրանօք երեսփոխանը ոտքի վրայ ելնելով քուէարկեցին սոյն ծրագիրը. որ 24 ձայնից միաբանութիւն գտաւ խորհրդէն, բաց ի Մելիքեան էֆէնտիէն՝ որ շմանակեցեցաւ սոյն քուէարկութեան:

Որոշուեցաւ յաջորդ նիստն 3 շաբաթէն գումարել:

Ատենապետը Բ. Ատենապետ
Հ Ս ԱԼՇՏՆԻ Տէրուն Երանտէն

ԳԻՆ 2 ՂՐՈՒՇ

ՍԵՓՀԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍՏՆՈՒԿԻՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ ՄԱԽՈՒՑ ՅԱՏԿԱՅԵԱՄ

Կը ծախուի ի Դիւանատան Պատրիարքարանի, և Ղալաթիոյ
Ս. Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ բանկայք և Հայ գրադարանաց քով: